

نشریه گنجینه اندیشه

سیاسی و فرهنگی

4

سرمدیر: متین دباب

تابستان ۱۴۰۴

مدیر مسئول: مهدی اردوخانی

فهرست

۳

شناسنامه نشریه

سخن سردبیر

۴

برای نجات یکدیگر:
روایت فرهنگی، زیستی
تاریخی ایثار در ایران

۵

از مذاکره تا جنگ

۱۷

تحلیل جامع دیدگاه‌ها
پیشینی معادلات
در جنگ 12 روزه

۳۶

شکست پذیری گنبد آهنین
از نظر راهبردی و نظامی

۴۲

۴۷

نقش نفوذی‌ها در آغاز جنگ

حرف آخر

۵۳

شناسنامه نشریه

عنوان نشریه:

نشریه گنجینه اندیشه

صاحب امتیاز:

کانون اندیشه صنعتی تبریز

مدیر مسئول:

مهدی اردوخانی

سردبیر:

متین دباب

مدیر تحریریه:

زریان مولودی

ویراستاران:

مهدی اردوخانی، متین دباب

گرافیک:

مهراد محبی

صفحه آرا:

مریم خانی، مهراد محبی

دستیار صفحه آرا:

مهدی پزشکی

تیم نشریه:

مهدی اردوخانی، متین دباب، زریان مولودی، مهراد محبی، مریم خانی،

مهدی پزشکی، ائلمان محمد زاده، علی طارمی لکی

راه های ارتباطی:

EITAA.COM/ANDISHE_MOTAHAR_TUT

@ANDISHE_MOTAHAR_TUT

T.ME/ANDISHE_MOTAHAR_TUT

سخن سردبیر

بنام خرد، ناخدای بشر
خرد راهگشای تو در خیر و شر
خرد ناخداوند هر باخداست
خرد هم خداوند و هم ناخداست

نوشتن را از یک نیاز شروع کردم: نیازی به فهمیدن.

هر نشریه دانشجویی، تمرینی است برای ساختن فردایی روشن تر. ما در «گنجینه اندیشه» باور داریم که بدون تفکر، هیچ جامعه‌ای به آزادی و شکوفایی نمی‌رسد.

این فصل‌نامه با تمرکز بر جنگ اخیر ایران و رژیم صهیونیستی، می‌کوشد تا نشان دهد چگونه اندیشه و قلم می‌توانند روایتگر رنج‌ها، ایستادگی‌ها و پرسش‌های عمیق زمانه باشند.

جنگ اخیر ایران و اسرائیل نشان داد که فهم درست واقعیت، وظیفه‌ای سنگین است. در این مسیر، حضور ائلمان محمدزاده دبیر انجمن اسلامی، و علی طارمی لکی دبیر جامعه اسلامی دانشگاه صنعتی تبریز، به این شماره جلوه‌ای ویژه بخشیده است؛ هم‌افزایی فکری که کمتر مشابه آن در فضای دانشجویی دیده می‌شود.

این شماره را به روح جان‌باختگان تقدیم می‌کنیم و امیدواریم نوشته‌هایمان چراغی هر چند کوچک در مسیر فهم و آینده‌سازی باشد.

متین دباب

سردبیر نشریه گنجینه اندیشه دانشگاه صنعتی تبریز

برای نجات یکدیگر:

روایت فرهنگی زیسته تاریخی ایشار در ایران

به قلم: متین دباب

شورای مرکزی کانون اندیشه

محقق حیطه فلسفه و مسائل اجتماعی

فهرست

مقدمه

۱

آیا فداکاری با طبیعت ما سازگار است؟

نظریه «انتخاب خویشاوندی» (Kin Selecton) - ویلیام همیلتون

نظریه «ایثار متقابل» (Reciprocal Altruism) - رابرت تریورز

نظریه «انتخاب گروهی» (Group selection) - دیوید اسلون ویلسون والیوت سویر

انسجام اجتماعی و مغز انسان

۲

ساحت برهانه و عقل فداکاری و مبارزه با ظلم

عقلانیت صرفاً فردی نیست

سکوت در برابر ظلم، مشارکت

فداکاری از نگاه مکاتب فلسفی

فداکاری و کرامت انسان

فداکاری در سطح جمعی: عقلانیت مقاومت اجتماعی

عقلانیت فداکاری در شرایط شدید

۵

میراث تاریخی و فکری ایثار ایرانیان در برابر دشمنان

آغازی با شکوه: هخامنشیان

ساسانیان و غرور شرق

تهاجم اعراب مسلمان

دفاع مقدس؛ حماسه ی خون و خاک

۸

میراث فرهنگ: ادبیات فارسی، ریشه‌ی پنهان ایستادگی ایرانیان

۱۰

جنگ ۱۲ روزه ایران و اسرائیل: از شروع تا نقش اجتماعی

۱۲

جنگی فراتر از نبردهای نظامی

زمینه‌های آغاز جنگ: انباشت بحران‌ها و لحظه انفجار

شروع رسمی جنگ: انفجار در آسمان و زمین

فداکاری مردم و تجلی وطن دوستی در میدان بحران

مقدمه

از زخمهای مان، حافظهای ساخته شده؛ حافظهای که در بادِ هر حمله می لرزد، اما فرو نمی ریزد.

در سال ۱۴۰۴، تنها در عرض ۱۲ روز، صدها موشک، پهباد، ریز پرنده تا جنگنده آسمان وطن را شکافتند، اما آنچه که نترسید، ستون هایی بود که بر شانه های مردم ساخته شده: مردمی که جان دادند، اما عقب نرفتند.

ما در دوره های زندگی میکنیم که فردیت، بیش از هر فضیلتی ستوده میشود. در چنین فضایی، فداکاری نوعی واگذاری غیرعقلانی منافع تلقی میشود و ایثار، انتخابی نادر و حتی مشکوک. اما هنوز هم کسانی هستند که به جای پناه گرفتن، به دل حادثه میزنند.

- چگونه زیست شناسی مدرن ایثار را در جانوران و انسان توضیح میدهد.
 - چه استدلال های فلسفی ای از فداکاری دفاع می کنند.
 - چطور تاریخ ما، از مقاومت در برابر اسکندر تا مغول و...، با ایثار گره خورده.
 - ادبیات و اسطوره ما چه نقشی در حفظ این فرهنگ داشته است.
 - و در نهایت، چرا فداکاری مردم در جنگ ۱۲ روزه فقط یک واکنش لحظه های نبود،
 - بلکه ادامه یک سنت پنهان ولی ریشه دار است.
- اگر میخواهی بدانی چرا بعضی ها برای نجات دیگری از آتش میپرنند، و بعضی ها نه، این تحقیق، برای توست.

آیا فداکاری با طبیعت ما سازگار است؟

یکی از نمونه های برجسته در پشتیبانی از نظریه انتخاب خویشاوندی، رفتار مورچه ها و زنبورهاست که برای بقای کل کلنی، جان خود را به خطر می اندازند.

این جانفشانی بی نظیر به نظر غیرمنطقی می آید اگر فقط به فرد نگاه کنیم، اما وقتی ساختار ژنتیکی کلنی بررسی میشود، روشن می شود که این رفتار، بقا و تکثیر ژن های مشترک را تضمین میکند. این نظریه نشان میدهد که تکامل، فراتر از حفظ فرد، بر حفظ شبکه ای از روابط ژنتیکی استوار است.

از سوی دیگر، در میان انسان ها، این مفهوم خود را در فرهنگ هایی که خانواده و خویشاوندی قوی را ترویج میکنند، آشکار میسازد. خانواده های گسترده، اهمیت فوق العاده ای دارند چون کمک به خویشاوندان، باعث انتقال موفق تر ژن ها میشود. البته، انتخاب خویشاوندی به تنهایی نمیتواند همه اشکال ایثار را توضیح دهد؛ چرا که انسان ها گاهی فراتر از خویشاوندان خود نیز از دیگران حمایت میکنند.^{2,1}

در نگاه نخست، به نظر میرسد که ایثار با اصل بقا در تضاد است. اگر بقای فردی و تولیدمثل بیشتر، هدف تکاملی موجودات زنده باشد، پس چرا یک زنبور، خودش را فدای کندویش میکند؟ چرا یک مادر، بی درنگ جان خود را برای فرزندش به خطر میاندازد؟ و چرا حتی در میان انسان ها، کسانی جان میدهند برای کسانی که هیچ پیوند خونی ای با آنها ندارند؟

پاسخ این معما، طی قرن بیستم و بیست و یکم، در دل زیست شناسی تکاملی کشف شد.

نظریه « انتخاب خویشاوندی »

(Kin Selecton) - ویلیام همیلتون: یکی از بنیادی

ترین نظریه ها درباره ایثار در موجودات زنده، نظریه ایست که ویلیام همیلتون در دهه ۱۹۶۰ مطرح کرد.

بر اساس آن، ژن ها نه به فرد، بلکه به بقا خود اهمیت میدهند.

یعنی اگر یک فرد با ایثار، به ژن های مشترکش در دیگران (مثلاً خواهر، فرزند، نوه) کمک کند تا زنده بمانند و تولیدمثل کنند، در واقع ژن های خودش را نجات داده است.

فرمول همیلتون معروف است :

$$RB > C$$

که در آن :

R = میزان نزدیکی ژنتیکی با فرد مقابل

B = فایده ای که آن فرد از ایثار دریافت

میکند

C = هزینه های که فرد ایثارگر میپردازد.

نظریه « ایثار متقابل »

(Reciprocal Altruism) - رابرت تریورز:

نظریه « انتخاب گروهی »

(Group selection) - دیوید اسلون ویلسون و
الیوت سوپر:

در دهه ۱۹۷۰، رابرت تریورز نظریه‌ای را توسعه داد که ایثار را میان افرادی که نسبت خونی ندارند، توجیه می‌کند. اگر A به B کمک کند، و B بعدها این لطف را جبران کند، در بلندمدت هر دو زنده می‌مانند. این همان چیز است که در بسیاری از جوامع انسانی و حتی در برخی گونه‌های جانوری (مثل دلفین‌ها، خفاش‌های خون‌آشام، و شامپانزه‌ها) دیده شده است.

ایثار متقابل، اعتماد را پدید می‌آورد و اعتماد، همکاری را تقویت می‌کند.

ایثار متقابل پایه‌های اعتماد اجتماعی را می‌سازد؛ این اعتماد که من امروز به تو کمک می‌کنم و تو فردا به من، ساختارهای پیچیده‌ای را در جامعه انسانی شکل داده است. چنین رفتاری نیازمند حافظه و توانایی شناخت افراد و پیش‌بینی رفتارشان است. به همین دلیل، گونه‌هایی که از این نوع همکاری بهره‌مندی شده‌اند، معمولاً مغزهای پیچیده‌تر و هوش اجتماعی بالاتری دارند. در جوامع انسانی، این نوع فداکاری، اساس قراردادهای اجتماعی، دوستی‌ها و روابط اقتصادی را شکل می‌دهد.

وقتی این اعتماد از بین برود، جامعه از هم می‌پاشد و ایثار و همکاری به شدت کاهش می‌یابد.³

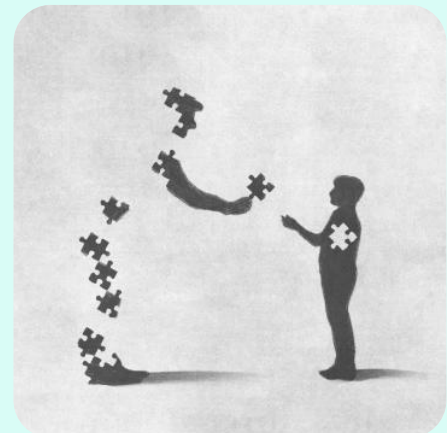
نسل جدیدی از زیست‌شناسان، مانند دیوید اسلون ویلسون، مطرح کرده‌اند که گاهی گروه‌هایی که ایثار و همکاری بالاتری دارند، در رقابت با گروه‌های خودخواه‌تر، شانس بقاء بیشتری دارند. در این نگاه، حتی اگر فرد ایثارگر بمیرد، گروه می‌ماند؛

و همین انسجام، بقاء گروه را در برابر خطر تضمین می‌کند. انتخاب گروهی، نظریه‌ای بحث‌برانگیز اما جذاب است که نگاهی فراتر از فرد و خانواده دارد.

این نظریه می‌گوید گروه‌هایی که بیشترین انسجام و همکاری را دارند، بر گروه‌های خودخواه‌تر پیروز می‌شوند. این برتری می‌تواند در جنگ، بقا در شرایط سخت، یا حتی رقابت اقتصادی بروز کند.

در تاریخ انسان‌ها، این نظریه به ما کمک می‌کند رفتارهای ایثارگرانه را بهتر درک کنیم؛ چرا که گاهی فداکاری فردی ممکن است در نگاه کوتاه مدت به ضرر شخص باشد، اما در نگاه بلندمدت به نفع کل جامعه تمام شود.

این نگاه باعث می‌شود تا ببینیم چرا فرهنگ‌ها، آیین‌ها و اسطوره‌هایی که ایثار را ستایش می‌کنند، نقش مهمی در بقا و توسعه اجتماعی داشته‌اند.⁴

انسجام اجتماعی و مغز انسان:

در روزگاری که بسیاری، عقل را با منفعت‌طلبی شخصی و محاسبه‌ی سود و زیان آنی برابر میگیرند، فداکاری، به‌ویژه وقتی با خطر یا رنج همراه است، عملی ناسازگار با عقل شمرده می‌شود. آیا عقل یک انسان به او می‌گوید که خود را در معرض خطر قرار دهد؟ برای دیگری جان بدهد؟ برای آرمان یا عدالت، آسایش خود را فدا کند؟

پژوهش‌های علوم اعصاب ثابت کرده‌اند که همکاری و ایثار، برای ما پاداش‌های عصبی دارد؛^۵ به عبارت دیگر، مغز ما به نوعی برای این رفتارها طراحی شده است. فعال شدن نواحی خاصی در مغز هنگام انجام کارهای خیرخواهانه، نشان‌دهنده لذت و رضایت درونی است که فرد از کمک به دیگران دریافت میکند. این مکانیسم‌ها شاید توضیح دهند چرا انسان‌ها حتی زمانی که منفعت مستقیم نمی‌برند، به دیگران کمک میکنند. این الگوهای مغزی موجب ایجاد احساس همدلی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و حتی انگیزه‌های برای فداکاری میشوند که فراتر از صرفاً واکنش زیستی هستند و به تدریج در طول تکامل، تبدیل به بخش مهمی از شخصیت اجتماعی ما شده‌اند. ایثار نه یک اشتباه احساسی است، و نه یک ضعف. بلکه بخشی از برنامه‌ی بقاء طبیعت در سطح ژن، فرد، و گروه است. انسان‌ها، با زیست‌شناسی اجتماعی تکاملی خود، به‌گونه‌ای شکل گرفته‌اند که برای نجات یکدیگر، گاهی حاضرند از همه‌چیز بگذرند. این «منطق پنهان ایثار» را وقتی بهتر می‌فهمیم که به تاریخ نگاه میکنیم — جایی که جوامعی با سطح بالای همبستگی و فداکاری، در برابر مشکلات ایستادگی کرده‌اند.

ساحت برهانه و عقل فداکاری و مبارزه با ظلم

2. سکوت در برابر ظلم، مشارکت:

از منظر عقل اخلاقی، ظلم پدیده ای است که تداوم آن منجر به نابودی فرصت های انسانی برای همه خواهد شد؛ حتی برای ساکتان. عقل به ما می گوید:

- * ظلم نه فقط به قربانی، بلکه به کل نظم انسانی آسیب میزند.
- * اگر در برابر ظلم مقاومت نکنیم، ظلم تقویت میشود، گسترش می یابد، نهادینه میشود.
- * اگر جامعه ای از ترس یا راحت طلبی، به ظلم عادت کند، دیر یا زود همه در آن قربانی خواهند شد.

بنابراین، عقل تنها یک گزینه را توصیه میکند: مقاومت در برابر ظلم. نه به خاطر احساس، نه فقط به خاطر شرافت، بلکه برای بقاء خود عقلانیت

در نگاه نخست، پاسخ این پرسش ها ممکن است منفی باشد. اما با کمی دقت، درمی یابیم که آنچه در سطح ظاهر "غیرعقلانی" جلوه میکند، در لایه های ژرف تر عقلانیت، ریشه ای خردمندانه دارد.

1. عقلانیت صرفاً فردی نیست:

نخستین خطای رایج در نقد فداکاری، محدود کردن عقلانیت به سود شخصی آنی است. اگر عقل را فقط به این معنا بفهمیم که آنچه «برای من، در حال حاضر، مفید است» عقلانی است، آنگاه فداکاری حتی برای نزدیکترین کسان هم ناموجه جلوه میکند.

اما عقل در معنای وسیعتر آن، ناظر بر ساختن زندگی معنادار در بستر جمعی است. در این صورت، فداکاری در راه عدالت، آزادی، یا حقیقت، نه تنها معقول، بلکه ضروری است.

- عقلانیت وقتی فقط «فردی» باشد، به خودیروانی می انجامد؛ چون دنیایی را میسازد که در آن هیچکس حاضر نیست برای هیچکس دیگر فدا شود.

3. فداکاری از نگاه مکاتب فلسفی:

• در اخلاق وظیفه گرا (کانتی):

فرد موظف است چنان عمل کند که بتواند عملش را به قانون عمومی تبدیل کند. آیا می خواهی در جهانی زندگی کنی که کسی برای دفاع از مظلوم نمی کوشد؟

اگر نه، پس باید خودت هم برای مظلوم بجنگی اگر به قیمت جانت باشد. ایثار، در این منطقی، عمل به وظیفه های جهانی و عقلانی است.⁶

• در اخلاق فضیلت محور (ارسطویی):

فداکاری نمودی از فضایل عالی انسانی است: شجاعت، عدالت، بزرگواری. انسانی که شجاعت نشان نمیدهد، دچار کاستی وجودی است. او زندگی میکند، اما به تمامی انسان نیست.⁷

4. فداکاری و کرامت انسان:

انسان بدون آمادگی برای ایثار، کرامتی نخواهد داشت. عقل میگوید که ارزش هر چیز به بهاییست که حاضری برای آن پردازی. اگر آزادی را بی هزینه بخواهی، دیر یا زود آن را از دست خواهی داد.

کرامت، امری موهوم نیست؛ نتیجهی

انتخابهایی است که انسان انجام میدهد،

حتی وقتی هزینه دارد. کسی که زندگی اش را به خاطر کرامت انسانی دیگری به خطر

می اندازد، دارد به عقل میگوید:

«من زندگی را فقط برای خودم نمیخواهم؛ زندگی را برای معنا میخواهم»

5. فداکاری در سطح جمعی: عقلانیت مقاومت اجتماعی

سؤالی مهم: آیا میتوان بدون فداکاری جامعه ای عادل ساخت؟

- پاسخ عقل اجتماعی منفی است. تجربه ی تاریخی نشان داده که هر ساختار مقاومتی علیه ظلم، از حضور کسانی آغاز شده که *بیش از سهم خود هزینه داده اند.*

* انقلابها، جنبشهای ضد استبداد، آزادی بخشی و استقلال طلبی، همه با ایثار آغاز شده اند.

* این فداکاریها نه تصمیمهای احساسی، که محاسبات عقل جمعی برای نجات آینده بوده اند.

* حتی اگر فداکار شکست بخورد، منطقی او باقی می ماند و به الگو تبدیل میشود.

6. عقلانیت فداکاری در شرایط شدید:

مثال های واقعی:

▪ در زندان، وقتی یک نفر مسئولیت عملی را میپذیرد تا بقیه نجات پیدا کنند عقلانیت پشت آن، بقای جمع است.

▪ در میدان جنگ، وقتی یک سرباز جان خود را سپر میکند تا نیروها عقب نشینی کنند عقل میگوید: با از بین رفتن یکی، میتوان دهها را نجات داد.

▪ در جامعه، وقتی یک روزنامه نگار سکوت نمیکند و همه چیزش را از دست میدهد او دارد قیمت حقیقت را با جانش میپردازد، و عقلانیت حقیقت را زنده نگه میدارد.

نتیجه گیری این بخش:

فداکاری، عملی است که اگر با دقت در منطق آن بنگریم، از عقلانیت ژرفتری برخوردار است تا بی طرفی و انفعال .

* عقل، ما را دعوت میکند به درک نسبت بین منافع خود و دیگران .

* عقل، ما را موظف می کند که در برابر ظلم بایستیم، نه فقط به خاطر دیگری، بلکه برای خودمان، برای آینده، برای زندگی ای با معنا .

* و عقل، به ما می گوید :

"گاهی ایثار، تنها شکل ممکن زندگیِ عاقلانه است."

میراث تاریخی و فکری ایثار ایرانیان در برابر دشمنان

در دل فلاتی کهن، جایی که خورشید بر کوه‌های البرز می‌تابید قومی زیست که هرگز به زانو نیامد. ایران، تنها نام سرزمینی بر نقشه نیست؛ قصیده‌های است بلند از ایستادگی، حک شده با شمشیر، قلم، و اشک مادران.

2. ساسانیان و غرور شرق

پس از قرن‌ها، ساسانیان برخاستند. در سایه ی آتشکده‌ها و فرّوهرها، ارتش ایران با دشمنان غربی چون رومیان درگیر شد. شاپور اول، امپراتور روم را به اسارت گرفت. اما تاریخ، تنها با پیروزی‌ها ساخته نمیشود؛ شکست هم بخشی از روایت مقاومت است. در نهایت، یزدگرد سوم در برابر تازیان ایستاد. آخرین پادشاه ایران باستان، با اندوهی در دل، اما سری برافراشته، کشته شد؛ اما نه ایران، و نه روح ایستادگی، هرگز نمرد.^{9,10,11}

1. آغازی با شکوه: هخامنشیان

در روزگاری که فرمانروایان با شمشیر سخن می‌گفتند، هخامنشیان برخاستند؛ با تدبیر کوروش، بابل را بی خونریزی گشودند، با شکوه داریوش، مرزهای ایران را از سند تا نیل گسترده کردند. سپاه جاویدان، افسانه‌ای شد که در دل نبردها می‌تپید؛ در ماراتن و ترموپیل، طنین گام‌هایشان جهان را لرزاند. هخامنشیان فقط فاتح سرزمین‌ها نبودند، فاتح دل‌ها بودند؛ آنان امپراتوری ساختند که بر ستون‌های عدالت، مدارا و اقتدار ایستاده بود.⁸

3. تهاجم اعراب مسلمان

در قرن هفتم میلادی، امپراتوری ساسانی، از درون پوسیده و از بیرون تهدید شده، در آستانه ی فروپاشی بود. در این زمان، اعراب مسلمان با ایمانی نوظهور و نیرویی انفجاری، از حجاز برخاستند. در نبرد قادسیه، رستم فرخزاد، سردار دلیر ایرانی، ایستاد، جنگید، و در خون غلتید. نهاوند، ری، فارس، مرو و نیشابور یکی پس از دیگری به دست تازیان افتاد.

اما شکست نظامی، پایان ایران نبود. ایرانیان، یا شمشیر برداشتند، یا شعور. در برابر سلطه ی اموی و عباسی، قیام کردند: ابومسلم خراسانی سیاهپوشان را تا خلافت رساند، اما خود قربانی شد. بابک خرمدین در دل کوه های آذربایجان بیش از بیست سال علیه عباسیان جنگید. یعقوب لیث صفاری، فرزند یک رویگر سیستانی، اعلام کرد «زبانی که او نمی فهمد (عربی)، مکاتبه نکنند.»^{13,12} در دل این ایستادگی، فرهنگ ایرانی نه تنها خاموش نشد، بلکه اسلام را ایرانی کرد: عقلگرایی، تصوف، شعر، و فلسفه، جامه ای نو بر ایمان پوشاندند و تمدن اسلامی، ایرانی شد.

4. دفاع مقدس؛ حماسه ی خون و خاک

در ۳۱ شهریور ۱۳۵۹، صدام با پشتیبانی غرب، خاک ایران را نشانه گرفت. خرمشهر سقوط کرد؛ اما آزاد شد.

نوجوانانی چون حسین فهمیده، و سردارانی چون همت، باکری، چمران، و آوینی، در جبهه ها جنگیدند. جنگی نابرابر که در آن ایمان، خاک را نگه داشت و عشق، جان ها را به سنگر دوخت.

میراث فرهنگی: ادبیات فارسی، ریشه‌ی پنهان ایستادگی ایرانیان

همه عالم تن است و ایران؟ دل
نیست گوینده زین قیاس خجل
چون که ایران دل زمین باشد
دل ز تن به بود یقین باشد
« نظامی گنجوی »

///

ندانی که ایران نشست منست
جهان سر به سر زیر دست منست
پلنگ ژیان گرچه باشد دلیر
نیارد شدن پیش چنگال شیر
که پور فریدون نیای منست
همه شهر ایران سرای منست
و دیگر به بازوی شمشیرزن
تهی کردم از تازیان انجمن
« فردوسی »

اگر ملتی توان آن را دارد که در طول قرون، زیر ضربات شمشیر، در میان آتش غارت، و در دل تحقیر و تهاجم دوام آورد، بی تردید تنها به نیروی سپاه و زر متکی نبوده است. در مورد ایرانیان، آن سرمایه‌ی پنهان و ماندگار، ادبیات بوده است؛ نه به معنای صرف شعر و نثر، بلکه همچون روحی زنده و جاری در ذهن و زبان جمعی.

در ادبیات ما، انسان نه بنده‌ی ذلت است و نه قربانی سرنوشت؛ بلکه موجودی است برآمده از گوهر خداوندی، که حق دارد با ظلم بجنگد، ولو تنها، ولو بی سلاح. این نگاه، در عمق شعر فارسی تنیده شده :

ندانی که ایران نشست منست
جهان سر به سر زیر دست منست
هنر نزد ایرانیان است و بس
نداندند شیر ژیان را بکس
« فردوسی »

یا حافظ که با لحن عارفانه، اما ایستاده و میگوید :

سرو چمان من چرا میل چمن نمیکند؟
همدم گل نمیشود یاد سمن نمیکند
دی گل‌های ز طره اش کردم و از سر فُوس
گفت که این سیاه کج، گوش به من نمیکند
تا دل هرزه گرد من رفت به چین زلف او
زان سفر دراز خود عزم وطن نمیکند

نمونه هایی از این میراث ادبی که روح ایستادگی را
زنده نگاه داشته اند:

فردوسی: شاهنامه را فقط نباید داستان رستم و
سهراب دید؛ بلکه پروژه ی پس از فروپاشی سیاسی
بود. او در قالب اسطوره، ***هویت و مقاومت**
فرهنگی* ساخت .
سعدی: با حکمتش، ایران را به اخلاق جمعی مسلح
کرد. او جهانی می دید، اما از وطن و آزادی غافل
نبود .

حافظ: اگرچه رندانه و عارف مسلک سخن گفت، اما
در برابر ریا، زهدنمایی و ظلم سیاسی زمانه، زبانش
چون شمشیر بود . ادبیات فارسی، از ابتدا تا امروز،
نه فقط یک بازتاب فرهنگی، بلکه میدان اصلی
پرورش روان مقاوم ایرانی بوده است .
آنچه شمشیر در میدان نکرد، شعر در ذهن کرد.
آنچه ارتش از دست داد، قافیه نگاه داشت . و شاید
همین است که ملت ایران را، با تمام شکست های
تاریخی اش، شکست ناپذیر نگه داشته است .

جنگ ۱۲ روزه ایران و اسرائیل: از شروع تا نقش اجتماعی

1. جنگی فراتر از نبردهای نظامی

جنگ ۱۲ روزه‌ای که در خرداد ۱۴۰۴ میان جمهوری اسلامی ایران و رژیم صهیونیستی رخ داد، صرفاً یک درگیری نظامی نبود. این نبرد، حاصل دهه‌ها تنش ایدئولوژیک، ژئوپلیتیکی و رقابت امنیتی میان دو قدرت منطق‌های بود که در نهایت به نقطه انفجار رسید. هرچند این جنگ با حملات موشکی و پهپادی گسترده آغاز شد، اما پیامدهای آن بسیار فراتر از میدان نبرد بود؛ از تحولات اجتماعی درون ایران تا تغییر معادلات در جبهه مقاومت و سیاست خارجی قدرت‌های جهانی.

این نبرد، اگرچه کوتاه بود، اما شدت و تراکم آن به گونه‌ای بود که از نظر کارشناسان نظامی، به عنوان یکی از پیچیده‌ترین جنگ‌های قرن حاضر در غرب آسیا تلقی شد. در این درگیری، بیش از ۵۰۰ موشک بالستیک و کروز از سوی ایران و محور مقاومت به سمت اهداف حیاتی اسرائیل شلیک شد و دستکم 1000 فروند پهپاد انتحاری وارد آسمان سرزمین‌های اشغالی شدند. از سوی مقابل نیز، نیروی هوایی اسرائیل با پشتیبانی اطلاعاتی آمریکا، مجموعه‌ای از عملیات‌های تهاجمی دقیق را علیه زیرساخت‌های نظامی و دفاعی در ایران، سوریه و لبنان انجام داد.^{15,16,17}

2. زمینه‌های آغاز جنگ: انباشت بحران‌ها و لحظه انفجار

ریشه‌های این جنگ را باید در مجموعه‌ای از عوامل تاریخی و امنیتی جست‌وجو کرد:

- **ترورهای هدفمند و عملیات‌های مخفی:** از سالها، اسرائیل با مجموعه‌ای از عملیات‌های خرابکارانه و ترورهای هدفمند در خاک ایران، به ویژه علیه دانشمندان هسته‌ای و فرماندهان نظامی، آتش یک جنگ نامرئی را شعله‌ور کرده بود.

- در مقابل، ایران نیز با گسترش نفوذ منطق‌های خود از طریق گروه‌هایی مانند حزب الله، انصارالله یمن، حشد الشعبی عراق و حماس، نوعی بازدارندگی چندوجهی در برابر اسرائیل ایجاد کرده بود.
- **بحران غزه و حمله به کنسولگری ایران در دمشق:** نقطه آغازگر جنگ اما حمله هوایی اسرائیل به ساختمان کنسولگری جمهوری اسلامی ایران در دمشق در فروردین ۱۴۰۳ بود که به شهادت چند تن از فرماندهان ارشد سپاه قدس منجر شد. این حمله از سوی رهبر انقلاب، به مثابه عبور دشمن از خط قرمز و حمله به خاک ایران است. رژیم خبیث باید تنبیه شود و در پی آن وعده «پاسخی سخت و مستقیم» داده شد.¹⁸
- **سیاست بازدارندگی ایران:** ایران در سال‌های اخیر که هرگونه تجاوز مستقیم به منافعش را با پاسخ متقارن و سخت پاسخ خواهد داد. بنابراین، عملیات "وعده صادق" که در پی آن صدها موشک به سمت اهداف اسرائیلی پرتاب شد، نه تنها یک پاسخ نظامی، بلکه بازتعریف مرزهای بازدارندگی در منطقه بود.

3. شروع رسمی جنگ: انفجار در آسمان و زمین

در ۲۳ خرداد ۱۴۰۴، ایران طی عملیاتی رسمی با نام وعده صادق ۳، حدود ۱۰۰ موشک بالستیک را به صورت همزمان به سوی مراکز نظامی، فرودگاه‌ها، مراکز اطلاعاتی در اسرائیل شلیک کرد. ایران همچنین با استفاده از پهپادهای شاهد-۱۳۶، تاکتیک‌های اشباع پدافند را پیاده کرد. اسرائیل نیز در پاسخ، از جنگنده‌های F-35 و F-16 برای حمله به تأسیسات موشکی و نظامی و امنیتی و... بهره گرفت.

4. فداکاری مردم و تجلی وطن دوستی در میدان بحران

آنچه این جنگ را از بسیاری درگیری‌های مشابه متمایز کرد، حضور پررنگ مردم در صحنه و مشارکت در دفاع ملی بود. در روزهایی که موشک‌های اسرائیلی به اکثر استان‌های کشور، و مناطق حساس دیگر اصابت می‌کردند، ما شاهد شکل‌گیری الگوهای بی‌نظیری از ایثار و انسجام اجتماعی بودیم:

• امدادگران زیر موشکباران بودند:

در بمباران امدادگران و آتش‌نشانان که داوطلب در حالی که همچنان صدای آژیر خطر در فضا میپیچید، برای نجات افراد گرفتار در زیر آوار، جان خود را فدا کردند.

اسکان رایگان مردمی: همزمان با تجاوز رژیم صهیونیستی، موجی از همبستگی ملی در کشورمان جاری شده و در شهرهای مختلف هموطنان با گشودن درهای خانه‌های خود حرکت خودجوشی را آغاز کرده‌اند که در فضای مجازی و میدانی در حال گسترش است.

ایست بازرسی های داوطلبانه مردم:

اسرائیل علیه امنیت مردم و در پی درخواست های گسترده مردم، ایست های بازرسی بسیج مردمی در سراسر کشور فعال شده و به تدریج گسترش یافت. این اقدام با هدف تقویت امنیت، مقابله با نفوذ دشمن و حفظ آرامش عمومی انجام شده است. تمامی این رویدادها، نه صرفاً در قاب دوربین ها، بلکه در حافظه تاریخی یک ملت ثبت شد؛ ملتی که در عصر تردید و فردگرایی، بار دیگر نشان داد هنوز میتوان به همبستگی، ایثار و وطن دوستی امیدوار بود.

روایت یک تکنیسین هواپیما از روزهای سخت جنگ

سالها بود که هر روز خبرهای تهدید و تنش های سیاسی و نظامی را می شنیدم؛ حرف هایی که در گوش مان تکرار می شد: «آمریکا می خواهد حمله کند»، «اسرائیل قصد دارد ضربه بزند»، اما همه اینها فقط خبر بود، ترسی واقعی همراه نداشتیم. فکر می کردم اینها فقط بازی رسانه ای است، کاری از دست من و ما که آدم های معمولی هستیم بر نمی آید. وظایف مان را انجام می دادیم اما باورمان نبود که جنگ واقعی در راه است.

تا اینکه آن شب رسید؛ وقتی پیام های ترسناک از تهران به دستمان رسید، تصاویر انفجارهای نزدیک خانه مان را دیدم و باورم نمی شد. شوکه شدم، سریع وسایلم را جمع کردم و به سمت تبریز حرکت کردیم. خبر حمله به تبریز هم رسید، شهر ما که هرگز فکرش را نمی کردم چنین لحظاتی را ببیند. با وجود خستگی و بی خوابی، سر کار رفتیم. همه در شوک و اضطراب بودند، اما وظایفمان را رها نکردیم. ساعت دوازده و نیم شب، صدای انفجاری سهمگین فضا را شکست. دود سیاه از زمین به آسمان می رفت و من در محاصره ترس و سردرگمی، نمی دانستم به کدام سمت بروم، کجا پناه بگیرم. انفجارها پی در پی بودند؛ هر لحظه ممکن بود تکه های آسفالت و آوار روی سرم فرود بیاید. اما من ایستادم، نظاره گر بوم و هیچ کاری نمی توانستم انجام دهم جز اینکه صبور باشم.

بعد از مدتی توانستم کمی از آن منطقه دور شوم، اما به اشتباه وارد منطقه ای پر از مخازن سوخت شدم؛ هر لحظه انتظار انفجار بزرگ تری را داشتم. با صدای آمبولانس ها و ماشین های آتش نشانی، شور و اضطراب را در شهر حس می کردم.

در آن روزهای پر اضطراب، ما - نیروهای فنی فرودگاه - وظیفه خطیر تعمیر باند را به عهده داشتیم. هر لحظه ممکن بود حمله ای جدید آغاز شود، اما ما نمی توانستیم فرار کنیم.

با تمام سختی‌ها، وقتی دیدم نیروهای دفاعی کشور شروع به پاسخ دادن کردند، کمی آرام شدم. فهمیدم که ما هنوز ایستاده‌ایم و تلاش برای حفظ کشور ادامه دارد. این تجربه برای من، یادآور واقعیت تلخ جنگ بود؛ اینکه هیچ قهرمانی پرزرق و برق نیست، هیچ داستان خیالی در کار نیست، بلکه ایستادگی و انجام وظیفه در سخت‌ترین شرایط، بزرگ‌ترین قهرمانی است. ما آدم‌های معمولی‌ایم که در میانه طوفان، با تمام ترس‌ها، مقاومت می‌کنیم و برای حفاظت از مردم و میهن‌مان تلاش می‌کنیم.

می‌دانستم که اگر باند فرودگاه کار نکند، هواپیماهای امدادی و مسافربری قادر به فرود نخواهند بود و این یعنی جان هزاران نفر در خطر است. حتی وقتی نزدیک یک انفجار شدید بودم و ترکش‌ها به اطرافم می‌خورد، پا پس نکشیدم.

دیدم چگونه دوستانم با ترس و نگرانی پیام می‌دادند، اما من می‌دانستم که وظیفه‌ام بالاتر از ترس است؛ من بخشی از زنجیره‌ای هستم که تلاش می‌کند چراغ شهرمان را روشن نگه دارد. این ایثار، نه قهرمانی نمایشی، بلکه فداکاری در سکوت و پشت صحنه بود.

در میان این هرج و مرج، شاهد رفتارهای عجیب مردم بودم؛ برخی حاضر نبودند شهر را ترک کنند و خود را در معرض خطر قرار می‌دادند، گویی قهرمان‌اند. اما من باور دارم که قهرمانی واقعی آن است که جان خود و خانواده‌ات را حفظ کنی، به فکر نجات و کمک به دیگران باشی، نه اینکه بی‌گدار به آب بزنی. همزمان با انفجارها، گرانی و کمبود کالاها هم بیشتر شده بود. قیمت نان چندین برابر شده بود و مردم از ترس و سردرگمی دست به خریدهای هیجانی می‌زدند. در این میان، برخی سودجویان از این شرایط سوء استفاده می‌کردند؛ اما ما باید هوشیار باشیم که با صبر و مقاومت از بحران عبور کنیم.

من در این روزها دیدم که جنگ نه تنها از طریق بمب‌ها و موشک‌ها، بلکه از طریق رسانه‌های دروغین و خبرهای مغرضانه، زندگی مردم را زیر فشار می‌گذارد. دیدم چطور رسانه‌هایی که برای منافع خود تلاش می‌کنند، بر آتش جنگ می‌دمند و از درد و رنج مردم سوء استفاده می‌کنند.

متین دباب

محقق حیطه فلسفه و مسائل اجتماعی

پل ارتباطی:

matindabab84@gmail.com

منابع

- 1- داوکینز، ریچارد. ژن خودخواه. ترجمه ی شهلا باقری. تهران: انتشارات مازیار، ۱۳۸۵.
- 2- Hamilton, W. D. (1964). The genetical evolution of social behaviour I & II. *Journal of Theoretical Biology*, 7(1), 1-52.
- 3- Trivers, R. L. (1971). The evolution of reciprocal altruism. *The Quarterly Review of Biology*, 46(1), 35-57. <https://doi.org/10.1086/406755>
- 4- ویلسون، دیوید اس. و ایوت سوپر. برای دیگران: تکامل و روانشناسی رفتار ایثارگرانه. انتشارات دانشگاه هاروارد، ۱۹۹۸.
- 5- Fehr, E., & Camerer, C. F. (2007). Social neuroeconomics: the neural circuitry of social preferences. *Trends in Cognitive Sciences*, 11(10), 419-<https://doi.org/10.1016/j.tics.2007.09.002427>.
- 6- کانت، ایمانوئل. ۱۳۸۲. مبانی اخلاق: بررسی فلسفی اصول اخلاقی. ترجمه: محمدعلی همایون کاتوزیان. تهران: انتشارات طرح نو.
- 7- ارسطو. ۱۳۸۰ اخلاق نیکوماخوس. ترجمه: دکتر حسین فردوست. تهران: انتشارات امیرکبیر
- 8- کتاب "تاریخ ایران باستان" - حسن پیرنیا مشیرالدوله
- 9- Boyce, Mary. *Zoroastrians: Their Religious Beliefs and Practices*, Routledge, 2001.
- 10- کتیبه شاپور در کعبه زرتشت متن پهلوی، ترجمه دکتر نصرالله پورفرج نقش برجسته های نقش رستم مطالعات باستانشناسی دانشگاه شیراز
- 11- طبری، تاریخ الرسل و الملوک ترجمه ابوالقاسم پاینده
- 12- زرین کوب، عبدالحسین. دو قرن سکوت. تهران: انتشارات سخن
- 13- Jamaran News. (2023). Ya'qub Leyth's order to change the language In Iran. Retrieved July 17, 2025, from <https://www.jamaran.news> - اخبار -
- 381 / 455151 - یعقوب - لیث - دستور - تغییر - زبان - در - ایران
- 14- خبرآنلاین. ۱۴۰۳، تیر ۲ تل آویو: جنگ با ایران یکی از پیچیده ترین جنگهای اسرائیل است. <https://www.khabaronline.ir/news/2080763>
- 15- پاشنه آشیل اسرائیل که در جنگ ۱۲ روز نمایان شد. " مشرق نیوز، ۴ تیر ۱۴۰۴، <https://www.mashreghnews.ir/news/1727500>.
- 16- خبرگزاری برنا. ۱۴۰۴، ۳۰ خرداد. نقش آمریکا در جنگ ایران و اسرائیل. بازیاب یشده از <https://borna.news/fa/news/2230745/>
- 17- اقتصاد آنلاین. ۱۴۰۴، تیر ۵. آمار حملات ایران به اسرائیل: ۵۹۱ موشک بالستیک و ۱۰۵۰ پهپاد در ۱۲ روز. برگرفته از <https://www.eghtesadonline.com/fa/news/206898>
- 18- رهبر انقلاب اسلامی ایران. ۱۴ حمله به کنسولگری، حمله به خاک ایران است. رژیم خبیث باید تنبیه شود <https://www.aparat.com/v/u05s22v>

از مذاکره تا جنگ

به قلم : مهدی پزشکی

عضو شورای مرکزی کانون اندیشه

پژوهشگر مسائل سیاسی و اجتماعی

فهرست

۱ مقدمه

۲۰ چرا از اوج مذاکره به قعره جنگ رسیدیم؟

چرا اصلا نیازمند مذاکره شدیم؟
چرا جنگ اتفاق افتاد؟
چرا جنگ دقیقا بعد از مذاکره اتفاق افتاد؟
ترامپ گزینه مناسب است
مذاکره بهانه بود

۲۶ مسئولان یا تحلیلگران داخلی در این جنگ چه اشتباهاتی داشتند؟

کوچک انگاری احتمال حمله اسرائیل به جمهوری اسلامی
سیاست های افراطی در پذیرش مهاجر و عدم رسیدگی درست

۲۹ بعد از جنگ چه خواهد شد؟

جنگی از نو همراه با مکانیزم ماشه
به سمت مذاکره ای دیگر خواهیم رفت

۳۲ چه درس هایی می توانیم از این اتفاقات بگیریم؟

جوگیر نشویم
نقد کنیم و در هر مقعیتی به نقد اهمیت بدهیم
به اخبار معتبر اهمیت بدهیم

۳۴ سخنان پایانی

مقدمه

با درود خدمت تمامی دانشجویان و اساتید محترم جنگی که اخیرا اتفاق افتاد می توان گفت حدسیات خیلی ها را از آینده کشور و مذاکرات بهم ریخت و مردم ایران را از لحاظ روانی ابتدا به یک شوک و سپس ترس تدریجی فرو برد.

اما ما میدانیم در اینگونه شرایط، ترس و یا سایر احساسات به تنهایی به ما کمک نمی کنند. ما باید با مدیریت این احساسات و به کارگیری از عقل و منطق و تحلیل داده ها به عنوان یک شهروند سیاسی شرایط را بررسی کنیم و ببینیم واقعا شد؟ چرا شد؟ و حتی چه خواهد شد؟ چنین کاری کمک می کند ما یک انسانی نباشیم که در شرایطی مثل جنگ 12 روزه اخیر صرفا میترسیم یا نگرانیم؛ بلکه بتوانیم علاوه بر احساسات، عاقلانه موافق یا مخالف شنیده های خود باشیم و رویداد های متفاوتی که پیرامون ما رخ می دهد را تحلیل بکنیم نه اینکه فقط با احساسات تماشاگر رویداد ها باشیم و عجولانه حرف دیگران را بپذیریم. سیاست های مختلفی از همین عدم تحلیل و نگاه انتقادی مردم نسبت به رویداد ها و با استفاده از چاله های احساسی، افراد مختلف را وادار به پذیرش عقایدی که خود قصد دارند مورد پذیرش جامعه قرار گیرد می کنند.

در این متن تلاش می کنم علاوه بر پاسخ نسبی به سوالات حول جنگ و مذاکره، منابع و مطالب مفیدی در پیرامون موضوع جنگ و مذاکره به اشتراک بگذارم. سخن آخر اینکه سعی کردم تحلیل های خودم رو بر اساس اخبار موجود یا تحلیل های مطرح و معتبر انجام بدم با این وجود اگر به عنوان مخاطب متوجه اشتباه یا کاستی در این متن شدید باعث افتخارم است که شنونده انتقادات شما باشم.

چطور شد که از مذاکره به قعره جنگ رسیدیم؟

چه شد که نیازمند یک مذاکره شدیم؟

برای پاسخ به این سوال کفایت مقداری به عقب در راستای زمان برگردیم. سیاست های فناوری و نظامی نظام ایران به گونه ای ایجاب کرد که اقدامات تحقیقاتی و عملیاتی در حوزه انرژی هسته ای و توان موشکی صورت بگیرد. جوامع غربی و به خصوص ایالات متحده آمریکا که تجربه تاریخی از کشورهای دیگر مثل لیبی در همین زمینه داشتند واکنشی تند به فناوری هسته ای و موشکی نشان دادند در نهایت بعد از کشمکش های مختلف، دولت حسن روحانی در سال 2015 میلادی برابر با 1394 شمسی به کمک برنامه جامع اقدام مشترک معروف به برجام توانست اطمینان جوامع غربی را در این خصوص که فعالیت های هسته ای صرفا برای اهداف پزشکی و صنعتی است؛ جلب کند.¹

مهم ترین سوالی که این روز ها ذهن بسیاری را به خود درگیر کرده که سوال مهم من نیز هست همین سوال است؛ واقعا چرا از اوج مذاکرات به قعر جنگ رسیدیم. در پیرامون این سوال، سوالات زیادی هم مطرح می شود مثل آیا قرار بود بعد از مذاکره به جنگ برسیم؟ یا نه اشتباهات محاسباتی-استراتژیکی مسئولان ایرانی یا امریکایی باعث این جنگ شد؟ آیا مذاکره به جنگ مربوط بود یا صرفا دو پدیده ای جداگانه هستند که هیچ ارتباطی با یکدیگر ندارند؟ برای پاسخ نسبی به این سوالات به نظرم باید مقداری عمیق تر به مسئله نگاه کنیم و برای اینکه عمیق تر بنگریم؛ از یک سوال اساسی تر کمک میگیریم.

فصلنامه مطالعات بین‌المللی

برجام؛ اعضای آن و حقوق بین الملل

نوع مقاله : مقاله علمی- پژوهشی مستقل

نویسنده
علیرضا دلخوش ✉

کارشناس روابط بین‌الملل در وزارت امور خارجه

10.22034/ISJ.2018.89784

دولت مردان ایرانی از جمله وزیر امور خارجه محترم جناب آقای عراقچی با درنظر گرفتن تجربه قبلی از برجام و رفتار دونالد ترامپ، با ذکر شرایطی تمایل خود را به مذاکرات نشان دادند.⁴

واکنش عراقچی به پیشنهادهای جدید آمریکا

”

وزیر امور خارجه کشورمان در مراسم امضای کتاب خود در لبنان با اشاره به اینکه پیشنهاد اخیر آمریکا دارای اتهامات زیادی است، گفت: برای ادامه غنی سازی در ایران از کسی اجازه نمی گیریم.

کد خبر: ۱۳۰۹۵۶۲ | ۱۳ خرداد ۱۴۰۴ - ۱۸:۴۵ | 68819 بازدید | ۱۵

بعد از اجرای چند دور مذاکرات بین ایران و آمریکا بود که ناگهان در روز 23 خرداد 1404 حملات اسرائیل به مواضع نظامی و هسته ای نظام ایران آغاز شد. حال باز می گردیم به سوال ابتدایی خودمان:

چرا جنگ اتفاق افتاد؟

اساسا می توان گفت اسرائیل، نظام ایران را یکی از تهدیدات بزرگ برعلیه موجودیت خود می داند. از طرفی می داند هر چه این تهدید با استفاده از هر ابزاری قدرت بیشتری در خارج و داخل ایران داشته باشد به طبع تهدید جدی تری برای اسرائیل خواهد بود. در چند سال اخیر مخصوصا بعد از واقعه 7 اکتبر و عملیات های وعده صادق یک و دو احساس خطر بیشتری نمود و به نظر می رسد بعد از آن اتفاقات به فکر عملیات های تلافی جویانه افتاده، منتها اینبار تلافی هایی که بتواند تا چند سال آینده خطر های جدی را به عقب بیاورد.

اما با ورود دونالد ترامپ به عرصه سیاست همه چیز تغییر کرد. ایالات متحده آمریکا با تصمیم دونالد ترامپ در سال 1397 شمسی رسماً از توافق برجام خارج شد و در یک سخنرانی 11 دقیقه ای در این مورد گفت:

[برای من واضح است که ما نمی توانیم از ساخت بمب هسته ای ایران تحت ساختار فاسد و پوسیده توافق فعلی جلوگیری کنیم]²

Trump pulls out of Iran nuclear deal full speech

162K views 7y ago ...more

CBC News 4.34M

Subscribe

بعد از 4 سال دوباره با ورود دونالد ترامپ به عرصه سیاست، جنجال های مختلفی پیرامون مذاکره مجدد این بار با نظارت دونالد ترامپ شکل گرفت. دونالد ترامپ در سال 2025 پیشنهاد داد که مجموعه مذاکراتی با هدف توافق هسته ای انجام بگیرد.³

تحلیل گر رافائل اس کوهن یکی از تحلیل
گران موسسه RAND
در این باره اینگونه می نویسد:
[به عبارت تقریباً ساده،
اسرائیل معتقد بود که زمان کافی برای
متوقف کردن بمب ایران ندارد و زمان
مناسب برای یک حمله ی پیشگیرانه است.
در دنیای پس از هفتم اکتبر، اسرائیل
معتقد است که بمب ایران خطری وجودی
برای امنیت اسرائیل است.
به لطف جنگ در غزه و لبنان، اسرائیل
ضربات قابل توجهی به شبکه نیابتی ایران،
به ویژه حزب الله، وارد کرده است.

علاوه بر این، در ماه اکتبر، اسرائیل پیش
از این بخشی از پدافند ایران را از بین برده
بود.⁵

RAPHAEL S. COHEN Simply put, Israel believed it was almost out of time to stop an Iranian bomb and that the time was right for a preventative strike. In a post-October 7th world, Israel believes that an Iranian bomb poses an existential risk to Israeli security. Thanks to war in Gaza and Lebanon, Israel has dealt significant blows to Iran's proxy network, particularly Hezbollah. Moreover, back in October, Israel had already taken out some of Iran's air defense.

اسرائیل با این هدف کلی بعد از چند ترور
از شخصیت ها مهم نظام ایران، حزب
الله لبنان، حماس و ...
شروع به حمله به تاسیسات نظامی و
هسته ای نظام ایران نمود.

RAND / Research & Commentary / Commentary /

The Israel-Iran Conflict: Q&A with RAND Experts

COMMENTARY — Jun 16, 2025

People watch as a fire burns at the Sharan oil depot following Israeli strikes in Tehran, Iran, June 15, 2025
Photo by Majid Asgaripour/WANA (West Asia News Agency) via Reuters

فهرست اهدافی که در دو روز گذشته در ایران مورد حمله قرار گرفته اند، ظاهراً تأیید میکند که اسرائیل ممکن است دستورکار گسترده تری را صرفاً فراتر از نابودی برنامه هسته ای تهران دنبال کند⁶

In an interview with Fox News on Sunday, **Benjamin Netanyahu**, Israel's prime minister, pontificated on a theme he has become increasingly attached to in recent years: that Israel under his leadership would not simply attempt to dismantle Iran's nuclear and ballistic missile programmes through military attack, but in the process usher in regime change in Tehran.

از طرفی یکی از ابزارهای قدرتمندی که دشمن اسرائیل از آن تا حدودی بهره مند است انرژی هسته ای می باشد که موجب ترس اسرائیل شده است.

اسرائیل می ترسد که این انرژی هسته ای تبدیل به کلاهک های هسته ای بشود که در این صورت به طور جدی موجودیت اسرائیل از نظر صهیونیست ها به خطر خواهد افتاد؛ از این رو اولین بهانه اسرائیل برای آغاز جنگ 12 روزه همین انرژی و برنامه هسته ای دشمن خودش بود.

برخی از تحلیلگران در این باره اینگونه می گویند:

[این حمله واکنشی به تهدیدات هسته ای و موشکی ایران بوده و اسرائیل برای خنثی سازی این خطرات برنامه ریزی بلندمدت کرده است]

به عبارت دیگر اسرائیل قصد دارد خطر نظام ایران را تا حد خیلی زیادی حتی تا مرز نابودی کامل به سرانجام برساند و اولین گام خود را برای تحقق این هدف، نابودی یا تضعیف قدرت هسته ای دشمن خود می داند.

در این باره پیتر بومونت خبرنگار ارشد بین الملل در مجله گاردین اینگونه می نویسد که:

[نخست وزیر اسرائیل، روز یکشنبه در مصاحبه های با فاکس نیوز، از موضوعی که در سال های اخیر به طور فزایندهای به آن پایبند شده است، سخن گفت:

اینکه اسرائیل تحت رهبری او صرفاً تلاش نخواهد کرد برنامه های هسته ای و موشک های بالستیک ایران را از طریق حمله نظامی برچیند، بلکه در این فرآیند، تغییر رژیم در تهران را نیز در دستورکار قرار خواهد داد.

چرا جنگ درست بعد از مذاکرات اتفاق افتاد؟

برخی از خود می پرسند: «مگر نباید مذاکره دولت های غربی بر سر مسئله انرژی هسته ای ما را به توافق هسته ای نزدیک می کرد پس چرا به جنگ ختم شد؟»
پاسخ را از اینجا آغاز می کنیم: به نظر می رسد اسرائیل به تنهایی نمی تواند یا نمی خواهد که اهداف خود را محقق بکند. به همین خاطر به حمایت تمام قد آمریکا یا تمایل دارد و یاحتی نیاز. از این رو اسرائیل تصمیم داشت زمانی این هدف خود را عملی کند که دولتی در آمریکا سر کار باشد که از حمایت حداکثری از سوی آمریکا بهره مند بشود؛ چه کسی بهتر از دونالد ترامپ برای محقق کردن این اهداف.

حال چرا ترامپ گزینه مناسب است؟!

اسرائیل مذاکره و به خصوص توافق حاصل از مذاکرات هسته ای را مانعی بزرگ برای تحقق این رویای خود میدانست و به همین خاطر دنبال کسی بود که نسبت به مذاکرات مانند رئیس جمهوران گذشته آمریکا مخصوصا باراک اوباما موافق نباشد. تنها شخص مطرحی که چنین تمایلی داشت دونالد ترامپ بود.
مقالات زیادی در مورد شخصیت و دیدگاه های دونالد ترامپ وجود دارد؛ اما به طور کلی می توان گفت که دونالد ترامپ قانع به مذاکرات و توافق با نظام ایران نیست، بلکه به دلایل مختلفی می خواهد خود و با دست خود برنامه هسته ای و حتی شاید در مراتب بالاتر توان موشکی ایران را به شدت تضعیف بکند.

از طرفی اروپا یکی از حامیان مذاکره بر سر انرژی هسته ای می باشد. ولی دونالد ترامپ به طور کلی رابطه زیاد صمیمی با اروپا نداشته و ندارد مثل بسیاری از جمهوری خواهان تهدیدات زیادی علیه اروپا از لحاظ اقتصادی و فرهنگی و حتی سیاسی وارد کرده است.

موضوعات مهم جنگ میان ایران و اسرائیل جنگ در خاورمیانه جنگ در

سیاست | اروپا

هشدار اتحادیه اروپا به ترامپ درباره تعرفه های "غیرقانونی"

۱۴۰۳/۱۱/۲۲

اتحادیه اروپا تعرفه های جدید آمریکا بر واردات فولاد و آلومینیوم را به شدت محکوم کرد و آنها را "غیرقانونی" و "از نظر اقتصادی زیان بار" دانست. دولت آلمان نیز از این تصمیم ایالات متحده ابراز نگرانی کرده است.

[اتحادیه اروپا تعرفه های جدید آمریکا بر واردات فولاد و آلومینیوم را به شدت محکوم کرد و آنها را "غیر قانونی" و "از نظر اقتصادی زیان بار" دانست.
دولت آلمان نیز از این تصمیم ایالات متحده ابراز نگرانی کرده است.]⁷

Learn more about **LSEG**

Reuters My News 🔍 ☰

NATO commits to spending hike sought by Trump, and to mutual defence

By Andrew Gray, Sabine Siebold and Jeff Mason

June 25, 2025 6:46 PM GMT+3:30 · Updated June 25, 2025

همچنین در خصوص سلايق نظامي گويا دونالد ترامپ قدری خشن تر از اروپا است. [ترامپ در يك کنفرانس مطبوعاتی گفت که «ما پیروزی بزرگ داشتیم» و افزود که امیدوار است بودجه اضافی صرف سخت افزار نظامی ساخت آمریکا شود. ترامپ اسپانیا را به مجازات تهدید کرد با این حال، پس از آنکه پدرو سانچز، نخست وزیر اسپانیا، اعلام کرد که این کشور میتواند تعهدات خود به ناتو را با صرف هزینه ای بسیار کمتر از هدف جدید 5 درصد از تولید ناخالص انجام بدهد او اسپانیا را تهدید به مجازات کرد]⁸

Summary Companies

- NATO countries to raise defence spending to 5% of GDP
- Alliance members restate commitment to mutual defence
- Short summit designed to placate US President
- Trump condemns Spanish stance on spending target
- Macron links spending to transatlantic trade tensions

دونالد ترامپ اختلاف نظر های زیادی با اروپایی ها دارد. ظاهرا او زمانی با کشوری مذاکره می کند که قدرتش به او نرسد مثل روسیه اما اگر در خیالات خود بیندازد که قدرتش از کشوری بیشتر است به هیچ نوع مذاکره ای با او راضی نمی شود بلکه میخواهد با دستان خود کار را تمام کند نه اینکه اطمینان بکند. به همین خاطر از اساس مخالف کامل مذاکره بر سر قدرت هسته ای بوده است و به احتمال زیاد به همین روند ادامه خواهد داد؛ و این همان چیزی بود که اسرائیل آن را می خواست. اما حال برسیم به پاسخ اصلی به پرسشمان.

مذاکره بهانه جنگ شد

اگر شنیده باشید مهم ترین کار در جنگ و به خصوص در هنگام شروع حمله که یک کشور یا یک سیستمی که قصد نبرد دارد سعی می کند انجام بدهد، پنهان کاری و جلوگیری از این است که شما بفهمید او قصد حمله دارد؛ زیرا در این حالت شما کمترین و ضعیف ترین سیستم دفاعی را از خود نشان خواهید داد.

دونالد ترامپ دقیقاً همین شیوه را به نظر می‌رسد در پیش گرفته بود. مذاکره بهترین و امن‌ترین گزینه‌ای بود که آمریکا می‌توانست برای نظام ایران جهت رد گم‌کنی استفاده بکند.

مذاکره چند تاثیر مهم در همین راستا بر روی جامعه ایران گذاشت.

1. از مهم‌ترین تاثیراتش این بود که مردم را به یک امید توافق و از بین رفتن تحریم‌ها و مشکلات اقتصادی سوق داد.

به همین علت مردم با داشتن همچین ذهنیتی و حتی اینکه اسرائیل امکان ندارد حمله بکند، نسبت به فعالیت‌های مشکوک جاسوسان کم‌اهمیت شدند.

ولی بعد از گذشت چند روز از جنگ و تبلیغ هوشیاری و دقت به پدیده‌های مشکوک که از طرف رسانه‌ها شد،

مردم با مقداری هوشیاری نسبت به محیط اطرافشان و با دادن گزارش توانستند بسیاری از جاسوسان را شناسایی بکنند حال فرض کنید این حساسیت از اول می‌بود.

2. همچنین مذاکرات می‌توانست یک ارزیابی از شرایط و میزان حساسیت نظام ایران روی مسائل هسته‌ای باشد که به احتمال زیاد کمک شایانی برای تنظیم حملات بکند.

3. مسئله دیگری که هست، آمریکا و سیاست‌های آن همیشه کوشیده که برای جهان چهره‌ای قدرت‌مند از خود و مهم‌تر از آن قهرمان بسازد تا بتواند اقداماتش را در پس‌واژه قهرمان توجیح کند که برای صلح جهانی و ... بوده است.

ترامپ خود می‌دانست که احتمالاً با شرایط دیوانه‌واری که در میز مذاکره قرار است مطرح شود؛ مقامات ایرانی بخش اعظمی از مذاکرات را قبول نخواهند کرد،

و ترامپ با بازی دادن مهره‌ای که معلوم است شکست خواهد خورد آن را فدای یک مهره دیگری کرد و آن جنگ بود.

او مذاکره را پیش آورد تا بگوید مقامات ایرانی چون مذاکرات را نپذیرفتند ما مجبور به جنگ شدیم و چاره‌ای جز این نداشتیم.

مقامات سیاسی و امنیتی کشور و یا تحلیل‌گران داخلی آیا در این جنگ مقصر بودند؟

1. کوچک‌انگاری احتمال حمله اسرائیل و اتفاقات جنگ 12 روزه

کوچک‌انگاری قدرت و نفوذ دشمن و یا گاهی اوقات خود برتر پنداری غیر واقعی از قدرت داخلی، یکی از رایج‌ترین و البته خطرناک‌ترین چاله‌هایی است که برخی از افراد را در درون خود محبوس میکند، که از طرفی هم

دشمن از همین امر برای سود خود نهایت بهره را می‌برد. این چاله فکری گویا فکر برخی از تحلیل‌گران داخلی را در درون خود جای داده بود.

در رسانه‌های داخلی و خارجی برخی اوقات شاهد تحلیل‌هایی هستیم که حتی از نظر و دیدگاه یک شهروند عادی که زیاد تخصصی از تحلیل‌های سیاسی ندارد نامعقول و متوهمانه است. نظیر این نوع تحلیل‌ها و باورها اصرار و پافشاری عده‌ای معروف به تحلیل‌گر سیاسی برای عدم وجود امکان حمله اسرائیل می‌باشد.

بعد از حمله اسرائیل در 23 خرداد و جنگ 12 روزه افرادی مثل علی اکبر رائفی پور پی به اشتباهات خود در رابطه با تحلیل از رفتار اسرائیل بردند. علی اکبر رائفی پور در این رابطه می گوید: [من به عنوان یک اسرائیل شناس و یهود پژوه این را به شما می گویم، اگر می آمدید و 2 سال پیش در مورد اسرائیل از ما سوال می کردید می گفتیم اسرائیل جنگ بلند مدت نمی کند اسرائیل در چند جبهه نمی جنگد و... اما الان می گوئیم نه چراکه فهمیده ایم جنگ برایش مسئله موجودیتی است.]⁹

در این میان جناب مهدی خراتیان در رابطه با این گونه تحلیل گران و به خصوص مسئولانی که اینچنین ادعاهایی طرح کرده اند می گوید: [در یک جلسه مهم که در هفته منتهی به جنگ برگزار شد. در یک جای مهم حرف هایی که بعضی از افراد زدند در اون جلسه من به سادگی نمیگذرم. کسی که در جلسه گفته من گارانتی می کنم اسرائیل به ایران حمله نخواهد کرد و جنگ نخواهد شد که در فضای مسئولین این حرف زده شده است، من به شخصه از این حرف ها نخواهم گذشت.

چون خون یک عده ریخته شده است. برای اینکه ثابت بشود برخی از حرف ها نادرست است خون بسیاری هدر رفت. جنگ اسرائیل و ایران به حدی جدی بود که می توانست منجر به این شود که ما الان در اینجا باهم گفت و گو نکنیم نه اینکه مرده باشیم بلکه آنقدر تهران نا امن شده بود که امکان برگزاری مصاحبه فراهم نمی شد و اگر باز لگد مثل این بخوریم به احتمال زیاد اصلا وجود نخواهیم داشت . وقتی در واکنش های اول چینی ها و روس ها به گونه ای عمل کردند که انگار رژیم قرار است فرو بپاشد یعنی چه؟

سیاست های افراطی در جذب مهاجر:

بنابه شواهد و اظهارات مقامات دولتی، بسیاری از حملات و انفجارها از داخل ایران و توسط جاسوسان بوده است و بسیاری از این جاسوسان مهاجران و اتباع خارجی بودند. [سردار اسکندر مومنی وزیر کشور تأیید کرد شماری از اتباع بیگانه (افغانی ها) که به خصوص در دو سه سال اخیر به ایران آمدند، با هدف خاصی آمدند؛ موضوعی که اشاره به دستگیری شمار قابل توجهی افغانی به اتهام جاسوسی یا پهبادسازی برای موساد در جریان جنگ 12 روزه اشاره دارد. اظهارات مومنی که البته افغانی های خوب را تفکیک میکند، میبینید و میشنوید].¹¹

خبرهایی که نشان می داد تعداد اتباع خارجی بسیار زیاد هستند که تعداد آنان تا تاریخ 31 تیر 1404 تا حدود 6 میلیون نفر تخمین زده شده بود.¹²

زمانی که دونالد ترامپ گفت آسمان تهران تحت کنترل آمریکا است بیایم بگوییم هیچی نشده؟

همین دوستان بعد از سقوط اسد در سوریه ماست مالی کردند و حتی گفتند سقوط اسد به سود ما است .

ولی ما میبینیم که وقتی آسمان و زمین سوریه از نظام ایران گرفته شد چقدر به مخمصه افتاد .

این آقایان باید در مقابل مهملات و مزخرفاتشان پاسخ گو باشند.

و این دوستان مانع قضیه آسیب شناسی شده اند .

و حتی برخی باز می گویند که اسرایلی امکان ندارد حمله کند تو غلط میکنی وقتی که تحلیلت غلط بود باز می آیی و حرفت را تکرار میکنی و این را من شنیده ام که آقای و آقایانی گفته اند اسرائیل در این جنگ چنان ضربه ای خورده که توان حمله مجدد را ندارد و من هم در جواب میگویم شما خیلی رو داریم و پرو هستید که باز این مهملات را می بافید . ما در این جنگ هم از نظر نظامی و هم از نظر تاکتیکی غافل گیر شدیم].¹⁰

یک نکته: بهتر است برای رفع سو تفاهات حاصل از انتقاد به برخی معروف به تحلیل گر سیاسی بگویم که مقصود من از بیان این اشتباهات این نیست که بگویم که چنین تحلیل هایی باعث افت توان دفاعی نظام ایران شده است یا خیر، بلکه صرفاً نمایش اشتباه بودن برخی از تحلیل ها و تاثیر آن بر ذهن مردم در عدم حساسیت به رفتار های مشکوک و نداشتن تصویر واقعی از شرایط می باشد. زیرا تحلیل گران سیاسی باید چنین وظیفه ای را در خود احساس کنند که چیزی را بگویند و از آن دفاع کنند معقول باشد نه اینکه عده ای اندک به برخی از توهنات ببالند.

سایت خوان روزنامه دنیای اقتصاد تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۴/۳۱ ۰۱:۴۷
شماره خبر: ۴۱۹۸۲۰۴

روزنامه همشهری: بنا به اعلام وزارت کشور، مجموعاً بیش از ۶ میلیون نفر اتباع خارجی در ایران زندگی می کنند.

جمهوری اسلامی

مجله ۲۲ فروردین ۱۳۹۴ - ۲۵ خرداد ۱۳۹۴ - شماره ۲۰۴ - سال چهارم - صفحه ۲۲ - ۳۰ - ۳۱
 سازمان نشریه های غیر دولتی - ۱۳۹۴ - اتاق مطبوعات - ۱۸۱۵۲ - تهران - صبح ۱۰:۳۰ - شروع انتشار ۱/۳/۹۴

حال بعد از این جنگ 12 روزه چه می شود؟

بعد از 12 روز جنگ ناگهان آتش بسی مبهم به میان آمد. برای بسیاری این سوال مطرح شد که پس از این آتش بس آیا باز جنگ خواهد شد یا نه به سوی یک صلح یا شاید تضعیف تدریجی خواهیم رفت؟ تئوری های مختلفی برای پاسخ به این سوال وجود دارد.

جنگی از نو به همراه فعال شدن مکانیزم ماشه: برخی بر این باورند بر اساس تجربه چند باره ای که از نقض آتش بس اسرائیل در چند جنگ دیگر وجود دارد احتمال شروع مجدد جنگ بالاست. در این باره یک مقاله در سایت خبرگزاری MEM منتشر شده است که نمونه هایی از نقض آتش بس در غزه توسط اسرائیل را بیان می کند.¹⁴

با این وجود بسیاری از فعالان حوزه سیاست و مهاجرت بارها و بارها خطر افراط در جذب مهاجر را گوش زد کرده بودند. روزنامه جمهوری اسلامی در این بار مینویسد: [چند سال است که رسانه ها، جامعه شناسان، فعالان سیاسی، خانواده هایی که به شکل های مختلف خطر حضور اتباع افغانستانی و اقدامات آنها را با تمام وجود خود لمس کرده اند با فریاد بلند از مسئولین دولتی میخواهند اقدامی جدی برای اخراج آنان به عمل آورند ولی متأسفانه به این فریاد بلند کمترین توجهی نمی شود].¹³ که یکی از این مشکلات در طی جنگ جمهوری اسلامی و اسرائیل مشاهده شد.

با توجه به مدتی که جناب متقی برای حمله اسرائیل که به احتمال زیاد دقیق نخواهد بود می توان به اهمیت و جدی بودن احتمال حمله اسرائیل در سخنان ایشان پی برد. در رابطه با مکانیزم ماشه و فعال شدن آن از سوی اروپا خبرگزاری تهران تایمز اینگونه می نویسد که :

[ژان نوئل بارو، وزیر امور خارجه فرانسه، روز سه شنبه اعلام کرد که فرانسه، بریتانیا و آلمان تهدید کرده اند که در صورت عدم دستیابی به «پیشرفت قابل توجه» در بازگرداندن توافق هسته ای، تا پایان ماه اوت مکانیزم ماشه سازمان ملل علیه ایران را فعال خواهند کرد.]¹⁶

همچنین در مورد احتمال شروع درگیری مجدد ابراهیمی متقی استاد دانشگاه می گوید: [ابراهیم متقی استاد روابط بین المللی دانشگاه تهران و از چهره های بانفوذ درگفت و گویی در صدوسیما با اشاره به اینکه شواهد نشان میدهد اسرائیل با استفاده از غافلگیری حداکثر ظرف یک هفته آینده بار دیگر به ایران حمله میکند، اهداف این حمله را علاوه بر شخصیت های نظامی، مقامات سیاسی و اداری را اعلام کرد و مجموعه توصیه های امنیتی بسیار مهم را مطرح کرد که باید به شدت جدی گرفته شود. متقی در بخشی از اظهاراتش درباره رفتار چین و روسیه در عدم ارائه تسلیحاتی چون اس 400 و جی 10 که توازن در منطقه ایجاد کند نیز انتقاد کند. اظهارات متقی با بر برخی تحرکات همچون ارسال تسلیحات آمریکا به خاک اسرائیل همخوانی دارد و بر برخی کارشناسان نسبت به حمله تازه اسرائیل هشدار داده اند.]¹⁵

France drives snapback threat, jeopardizing Europe's future role on Iran

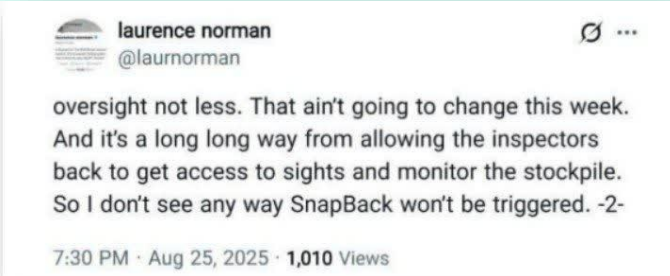
July 18, 2025 - 19:52

Politics

TEHRAN - France, the United Kingdom, and Germany have threatened to trigger the UN snapback mechanism against Iran by the end of August unless "substantial progress" is made in restoring the nuclear deal, French Foreign Minister Jean-Noel Barrot declared on Tuesday.

به نقل از اکو ایران خبرنگار لارنس نورمن از خبرگذاری وال استریت ژورنال میگوید: [تا بازگشت بازرسان و دسترسی به سایت های نظارتی و نظارت بر ذخایر، راه درازی در پیش است. بنابراین من هیچ راهی نمی بینم که اسنپ بک فعال نشود].¹⁷

به سمت مذاکره ای دیگر خواهیم رفت از طرفی واکنش های مقامات دو طرف یعنی نظام ایران و اسرائیل، برخی از تحلیل ها و نظرات را به این سمت سوق می دهد که گمان کنیم پس از این جنگ 12 روزه یک صلح پایداری وجود خواهد داشت و حتی شاید پس از جنگ مذاکراتی بین دولت ایران و دولت های خارجی صورت بگیرد. [برخی تحلیل گران معتقدند که دو طرف تلاش میکنند از تبدیل توقف آتش بس به یک جنگ تمام عیار جلوگیری کنند، چرا که ادامه درگیری میتواند به گستره بزرگتری از مداخلات خارج¹⁸ و افزایش هزینه های انسانی بیانجامد].

در کنار این احتمالات از طرفی به نظر بنده این امکان هم وجود دارد که ما با یک الگوی تکرار شونده ابتدا مذاکره و سپس جنگ مواجه باشیم. احتمالا در روز ها و ماه های آیند تماشاگر تکرار این الگو یعنی الگوی ابتدا مذاکره و سپس جنگ خواهیم بود.

چه درس هایی از این جنگ می توانیم بگیریم؟
به گفته شاعر عزیز حافظ شیرازی بزرگ:

به عبرت نظر کن که با روزگار

چه ها کرد گردون بی اعتبار

اگر از این اتفاقات افتاده سعی نکنیم که درسی یا پندی بگیریم قطعا در آینده دور یا نزدیک باز به خاطر همان اشتباهات به پیامد های بدتری دچار شویم.

جوگیر نشویم

اولین موردی که می توان اشاره کرد آسیبی است که از اسیر و جوگیر برخی جریانات شدن ناشی می شود که با اهداف نادرستی در کشور به وجود می آیند.

در همین مسئله مذاکره برخی از رسانه ها با بزرگ نمایی بیش از حد و مهم جلوه دادن مذاکره، خود در زمین آمریکا بازی کردند و موجب شدند برخی از ملت شریف ایران دیدگاه درست خود را نسبت به واقعیت از دست بدهند و آنچه بشود که دیدیم. همیشه باید در این امور شکاک پرسشگر و حتما نقاد بود و اسیر هیجانات تا حد امکان نشد.

نقد کنیم و در هر پستی به نقد اهمیت بدهیم
در مسئله مهاجران بسیاری از فعالان حوزه سیاست، جامعه و مهاجرت بارها و بارها گوش زد کردند که این حجم بالایی از پذیرش مهاجر درست نیست و کشور زیرساخت های اقتصادی و سیاسی مناسبی برای این امر ندارد؛ اما برخی از مسئولین گرامی کشور هیچ توجهی به این سخنان نکردند و در آخر بخش بزرگی از عملیات های جاسوسی و هجومی دشمن از همین طریق انجام شد.

[جانسون، رئیس مجلس نمایندگان، روز جمعه پس از یک جلسه توجیهی محرمانه با حضور همه اعضا، به خبرنگاران گفت: «یکی از مواردی که امروز صبح مورد بحث قرار گرفت این است که اکنون ما نیاز داریم ایران در مذاکرات و گفتگوهای مستقیم و با حسن نیت با ما تعامل کند، نه از طریق اشخاص ثالث، نه از طریق کشورهای دیگر، آنها باید با ما سر میز مذاکره بنشینند.»¹⁹

CNN Politics

Rubio says he wants 'one-on-one' talks with Iran - but some in Congress remain skeptical

By Sarah Ferris, Lauren Fox, Annie Grayer and Manu Raju, CNN

5 min read

Published 2:02 PM EDT, Fri June 27, 2025

President Donald Trump stands next to Secretary of State Marco Rubio at Morristown Municipal Airport in Morristown, New Jersey, on June 8. Nathan Howard/Reuters

"One of the things that was discussed this morning is that we now need Iran to engage with us in direct good-faith talks, negotiations, not through third parties, not through other countries, they need to sit down at the table with us," Speaker Mike Johnson told reporters Friday after an all-member classified briefing.

این اتفاق نشان می دهد که در کشور ما اهمیت دادن به نقد بسیار پایین است. با وجود افراد با سواد و آگاه در کشور، نقد کردن اهمیت فراوانی پیدا کرده است و در هر زمینه ای می توان یک انتقاد یافت، اما ظاهراً در مرحله اهمیت دادن به نقد چه پذیرش چه بررسی نقد دچار مشکل هستیم و این امر باعث به وجود آمدن مشکلات زیادی می شود از جمله مشکلی که در این 12 روز جنگ مشاهده کردیم.

باید به نقد توجه شود حتی اگر اشتباه یا ساده باشد؛ چه بسا نقدی ساده گره از مشکلات پیچیده باز نماید حتی اگر با بی ادبی همراه باشد.

من خودم به شخص با نقدی که بی ادبانه باشد موافق نیستم، اما موافق این هم نیستم که نقدی که حتی اگر بی ادبانه باشد باید پس زد و به آن گوش نداد. اگر فرصتی شود بیشتر در مورد نقد و اهمیت آن در سیاست بحث خواهیم کرد.

به اخبار معتبر اهمیت بدهیم

سلامت روان مسئله بسیار مهمی است و از طرفی اخبار تاثیر بزرگی بر روی سلامت روان ما دارد. در این جنگ 12 روزه ما شاهد برخی اخبار جعلی توسط بعضی از رسانه های داخلی و خارجی بودیم و این امر در بسیاری از موارد موجب ترس بی مورد می شد.

به همین دلیل بهتر است به اخباری با منابع معتبر و صحیح داخلی و خارجی اهمیت داده شود.

دکتر سید جلال دهقانی فیروز آبادی، استاد تمام روابط بین الملل دانشگاه علامه طباطبائی در یک جلسه آنلاین به نام (درس ها و پیامدهای جنگ 12 روزه ایران واسرائیل) مطالب مفیدی فرموده اند که توسط انجمن علوم سیاسی منتشر شده است که می توانید با کمک آدرس اینترنتی زیر این جلسه را تماشا کنید.
آدرس اینترنتی:

<https://youtu.be/CZuMrFFmIVU?si=03TjmD57IyncCohW>

سخنان پایانی

ضمن عرض تسلیت به تمام کسانی که در طی این ۱۲ روز عزیزانشان را از دست دادند و آرزوی صبر برای ایشان، خیلی ممنون و مفتخرم که تا آخر این متن با من همراه بودید.

تمنا دارم برای اینکه بتوانم در این مسیر پیشرفتی داشته باشم هر گونه انتقاد یا پیشنهادی در گروه تلگرامی مجمع عمومی اندیشه به بنده ارسال کنید.

سپاس در پایان قصد دارم با یک شعر زیبا که بی ربط به زمانه ما نیست، به فردوسی و اثر بسیار ارزشمند او یعنی شاهنامه عرض ادب نمایم.

همان گنج و دینار و کاخ بلند
نخواهد بدان مر ترا سودمند
فریدون فرخ، فرشته نبود
به مشک و به عنبر سرشته نبود
به داد و دهش یافت آن نیکویی
تو داد و دهش کن، فریدون توئی

حکیم فردوسی

مهدی پزشکی

پژوهشگر مسائل سیاسی و اجتماعی | عضو شورای مرکزی کانون اندیشه

پل ارتباطی:

pezeshkimahdi8@gmail.com

منابع

- 1- منبع: فصلنامه مطالعات بین المللی مقاله برجام: اعضای آن و حقوق بین المللی نویسنده: علیرضا دلخوش،
2- منبع: خبرگزاری سی بی سی
<https://www.youtube.com/live/Rap1oAvQpy8?si=alG5ciZ7h7GkPoec>
- 3- منبع: مجله نیورک تایمز
<https://www.nytimes.com/2025/04/09/us/politics/trump-iran-nuclear-deal.html>
- 4- منبع: رسانه خبری تابناک مقاله واکنش عراقچی به پیشنهادهای جدید آمریکا
<https://www.tabnak.ir/005Ufy>
- 5- منبع: موسسه آر ان دی مقاله
The Israel-Iran Conflict: Q&A with RAND Experts
- 6- منبع : سایت اینترنتی-خبری گاردین
https://www.theguardian.com/world/2025/jun/17/netanyahu-israel-iran-regime-change-destruction?CMP=share_btn_url
- 7- منبع : دویچ وله مقاله هشدار اتحادیه اروپا به دونالد ترامپ درباره تعرفه های اتحادیه اروپا
<https://p.dw.com/p/4qHSz>
- 8- منبع : خبرگزاری رویترز
<https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/nato-leaders-set-back-trump-defence-spending-goal-hague-summit-2025-06-24/>
- 9- آدرس اینترنتی بخشی از این سخنرانی:
https://www.instagram.com/reel/DMKGs_mSWj1/
- 10- منبع: مصاحبه مهدی خراتیان با عنوان یوم الحساب دقیقه 12 تا 25
https://www.youtube.com/watch?si=gyUNYny3xanHFwBA&v=bckv_ekG8Fc&feature=youtu.be
- 11- خبرگزاری تابناک
<https://www.tabnak.ir/005Vod>
- 12- منبع : دنیای اقتصاد
<https://donya-e-eqtasad.com/fa/tiny/news-4198204>
- 13- منبع : روزنامه جمهوری اسلامی منتشر شده در تاریخ 27 فروردین 1404 به شماره 13066
- 14- آدرس اینترنتی مقاله
<http://disq.us/t/4uazks6>
- 15- منبع: سایت خبرگزاری عصر ایران
asriran.com/004VBC
- 16- منبع: خبرگزاری تهران تایمز
<https://www.tehrantimes.com/news/515663/France-drives-snapback-threat-jeopardizing-Europe-s-future-role>
- 17- منبع: خبرگزاری اکو ایران
- 18- منبع: نیو فارسی
<https://newfarsi.ir/political-news/4656/>
- 19- منبع : خبرگزاری CNN
<https://newfarsi.ir/political-news/4656/>

تحلیل جامع دیدگاه‌ها پیشبینی معادلات در جنگ ۱۲ روزه

سامانه نظامی

رویکرد رهبران

اراده سیاسی

نمایش اراده

تحلیل سخنان

قدرت نظامی

تنبیه متجاوز

به قلم: مهدی اردوخوانی
مدیر مسئول و دبیر کانون اندیشه

12

﴿ فهرست ﴾

تحلیل جامع دیدگاه‌ها و پیش‌بینی معادلات
در جنگ ۱۲ روزه

38

ایران: سیطره بر بازدارندگی و دقت در تنبیه

38

اسرائیل: نمایش دفاع و تهدید متقابل

40

نتیجه‌گیری

41

تحلیل جامع دیدگاه‌ها و پیش‌بینی معادلات در جنگ ۱۲ روزه:

بازتابی از استراتژی و اراده طرفین در زمان ۱۲ روز پراشتهاب، آنچه در پس پرده‌ی نبردها و تبادل پیام‌ها جریان داشت، صرفاً قدرت نظامی نبود؛ بلکه اراده‌های سیاسی، دکترین‌های بازدارندگی و پیش‌بینی‌های دقیق از رفتار طرف مقابل، نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌دهی به معادلات ایفا می‌کرد. تحلیل سخنان و رویکردهای رهبران دو سوی این منازعه، تصویری روشن از این بازی پیچیده ارائه می‌دهد.

ایران: سیطره بر بازدارندگی و دقت در

تنبیه

از منظر جمهوری اسلامی ایران، آنچه در آن ۱۲ روز در جریان بود، پاسخی بود قاطع اما حساب‌شده به تجاوز صورت گرفته. رهبری ایران بر لزوم «تنبیه متجاوز» تأکید داشتند و این رویکرد، با سخنانی چون «از این غلط بیشتر نکنند، پشیمان خواهند شد» و «غلطی کردند، باید تنبیه بشوند» تجلی یافت. این کلام، دو پیامد استراتژیک را در بر داشت: نخست، تثبیت دکترین بازدارندگی فعال؛ یعنی نشان دادن این اراده که هرگونه تجاوز به منافع و امنیت ملی، با پاسخی قاطع روبرو خواهد شد.

دوم، تأکید بر ضرورت «دقت» در اجرای این پاسخ، که در دستورالعمل‌هایی چون «باید با دقت، موشک‌ها را در پایگاه‌های نظامی بزنیم» مشهود بود. این دقت، حاکی از آن بود که هدف، نه ایجاد تلفات انسانی گسترده و جنگی تمام‌عیار، بلکه وارد کردن حداکثر خسارت نظامی و استراتژیک به طرف مقابل، آن هم با عبور از سامانه‌های دفاعی پیشرفته‌اش بود. این اقدام، نمایشی از توانمندی‌های دفاعی ایران و آمادگی آن برای دفاع از اقتدار و تمامیت ارضی خود تلقی می‌شد.

اسرائیل: نمایش دفاع و تهدید متقابل

در سوی دیگر، تل آویو و متحدانش، این ۱۲ روز را فرصتی برای نمایش قدرت دفاعی و ارسال پیام‌های هشدارآمیز می‌دیدند.

مقامات اسرائیلی با افتخار از موفقیت ۹۹ درصدی سامانه‌های رهگیری خود سخن می‌گفتند؛ «ما موفق شدیم ۹۹٪ پرتابه‌ها را رهگیری کنیم.» این سخن، تلاشی بود برای تحکیم دکترین بازدارندگی دفاعی و القای این پیام که اسرائیل قادر به خنثی‌سازی هرگونه حمله است. از سوی دیگر، با نزدیک شدن به زمان پاسخ متقابل، سخنانی چون «پاسخ ما به حمله ایران، قاطع و دردناک خواهد بود» بیان می‌شد. این لحن، تلاشی بود برای بازگرداندن ابتکار عمل و نشان دادن توانایی اسرائیل در وارد کردن ضربه متقابل، ضمن آنکه با مدیریت ریسک، از ورود به یک جنگ تمام‌عیار جلوگیری شود. همچنین، تاکید بر همکاری با متحدان، نظیر «ما با همکاری متحدان، امنیت منطقه‌ای را تامین می‌کنیم»، نمایانگر تلاش برای تقویت جبهه متحد و ارسال پیامی سیاسی مبنی بر حمایت بین‌المللی از اسرائیل در برابر آنچه «تهدید ایران» خوانده می‌شد بود.

نتیجه‌گیری:

در نهایت، آن ۱۲ روز، صحنه‌ای بود که در آن هر دو طرف، ضمن بهره‌گیری از ابزارهای نظامی، دیپلماتیک و اطلاعاتی، تلاش داشتند تا دکترین بازدارندگی خود را تثبیت کرده، پیام‌های سیاسی لازم را ارسال کنند و در عین حال، از ورود به یک درگیری گسترده و غیرقابل کنترل اجتناب ورزند. این منازعه، بیش از آنکه نمایشی از ظرفیت تخریب باشد، بستری بود برای نمایش اراده، دقت و محاسبه استراتژیک در سطوح عالی رهبری.

مهدی اردوخوانی
مدیر مسئول و دبیر سابق کانون اندیشه

شکست پذیری

گنبد آهنین

از منظر راهبردی و نظامی

به قلم : علی طارمی لکی

دبیر سابق جامعه اسلامی دانشگاه صنعتی تبریز

فهرست

- ۴۴ شکست‌پذیری گنبد آهنین از منظر راهبردی و نظامی —
- ۴۴ تاکتیک‌های ایران و نقطه ضعف سامانه
- ۴۵ پیامدهای راهبردی و روانی شکست
- ۴۵ عوامل موفقیت ایران
- ۴۶ درس‌های نظامی و سیاسی
- ۴۶ جمع‌بندی

شکست پذیری گنبد آهنین از منظر راهبردی و نظامی

گنبد آهنین، ستون اصلی دفاع هوایی رژیم صهیونیستی، سال‌ها به‌عنوان نماد «برتری تکنولوژیک» این رژیم معرفی شده است. اما جنگ ۱۲ روزه با جمهوری اسلامی ایران، این تصویر ساختگی را به‌طور کامل فرو ریخت. سامانه‌ای که با حمایت مستقیم آمریکا و سرمایه‌گذاری‌های میلیاردی طراحی شده بود تا هر تهدیدی را پیش از رسیدن به هدف نابود کند، در برابر موج حملات دقیق و چندلایه ایران به سرعت به نقطه اشباع رسید و کارایی خود را از دست داد. در این نبرد، موشک‌های بالستیک، کروز و پهپادهای انتحاری ایران نه تنها از سد این سامانه عبور کردند، بلکه مراکز راهبردی و حیاتی در عمق سرزمین‌های اشغالی را هدف قرار دادند. این شکست نه یک رخداد تاکتیکی، بلکه یک ضربه راهبردی بود که نشان داد گنبد آهنین بیش از هر چیز، یک پروژه تبلیغاتی برای ایجاد بازدارندگی روانی است، نه یک سپر واقعی در میدان نبرد.

تاکتیک‌های ایران و نقطه ضعف سامانه

در جریان این نبرد، ایران از ترکیب هوشمندانه تسلیحات مختلف بهره گرفت. شلیک هم‌زمان موشک‌های بالستیک با بردهای متفاوت، پرتاب راکت‌های پرشمار و استفاده از پهپادهای انتحاری با مسیرهای پروازی متنوع، سامانه گنبد آهنین را به چالش کشید. ساختار این سامانه بر اساس رهگیری محدود و مدیریت تهدیدهای کوچک و پراکنده طراحی شده است؛ اما در برابر حجم بالای آتش و اهداف متحرک و هوشمند، ظرفیت رهگیری آن به سرعت کاهش یافت.

گزارش‌های میدانی حاکی از آن بود که درصد موفقیت این سامانه به زیر ۴۰ درصد سقوط کرد، آن هم در حالی که تبلیغات پیشین، آمارهای بیش از ۹۰ درصد را ادعا می‌کردند.

عوامل موفقیت ایران

موفقیت ایران در این نبرد حاصل چند مؤلفه کلیدی بود. تنوع برد و سرعت پرتابه‌ها محاسبات سامانه را مختل کرد و امکان واکنش هماهنگ را از آن گرفت. بهره‌گیری از فناوری‌های بومی هدایت و اختلال، دقت رهگیری دشمن را به‌طور محسوسی کاهش داد. اجرای آتش سنگین و پیوسته، ظرفیت عملیاتی سامانه را فراتر از حد توان آن کشاند و نهایتاً، استفاده از اطلاعات شناسایی دقیق، زمینه هدف‌گیری مراکز حساس و گره‌گاه‌های زیرساختی را فراهم کرد. این ترکیب، نه تنها توان دفاعی اسرائیل را فرسوده کرد، بلکه امکان بازسازی سریع آن را نیز محدود ساخت.

پیامدهای راهبردی و روانی شکست

شکست گنبد آهنین صرفاً به معنای عبور چند موشک از پدافند هوایی نیست؛ بلکه بیانگر برهم خوردن موازنه قدرت در منطقه است. اسرائیل سال‌ها بر پایه این سامانه، راهبرد «برتری مطلق» را دنبال می‌کرد، اما ناکامی آن در برابر ایران نشان داد که این برتری، شکننده و وابسته به شرایط خاص است. این تحول، اثر روانی شدیدی بر جامعه اسرائیل گذاشت و باعث افت اعتماد عمومی به توان نظامی و امنیتی رژیم شد. از منظر بازدارندگی، رژیمی که پیش‌تر مدعی بود هیچ موشکی نمی‌تواند به مراکز حیاتی آن برسد، اکنون ناچار بود در برابر قدرت موشکی ایران به‌طور علنی به ضعف خود اعتراف کند.

درس‌های نظامی و سیاسی

از منظر نظامی، این نبرد نشان داد که اتکا به سامانه‌های دفاعی گران‌قیمت بدون توسعه راهبردهای چندلایه و پدافند فعال، یک خطای محاسباتی است. از منظر سیاسی، شکست گنبد آهنین به ابزار تبلیغاتی مهمی برای ایران و محور مقاومت تبدیل شد و جایگاه اسرائیل در معادلات امنیتی منطقه را تضعیف کرد. علاوه بر این، پیام روشنی به سایر بازیگران منطقه‌ای و فرمانطقه‌ای ارسال شد: بازدارندگی یک‌جانبه اسرائیل پایان یافته است.

جمع‌بندی

جنگ ۱۲ روزه با ایران نقطه عطفی در تاریخ تقابل‌های نظامی خاورمیانه بود. گنبد آهنین، که سال‌ها به‌عنوان «دیوار فولادین» معرفی می‌شد، در میدان واقعی نبرد به‌عنوان سامانه‌ای محدود، پرهزینه و شکست‌پذیر آشکار شد. این رخداد نشان داد که برتری نظامی ادعایی اسرائیل در برابر اراده و توان فناورانه ایران، نه‌تنها تضمین‌شده نیست، بلکه در یک نبرد واقعی به سرعت فرو می‌پاشد.

از این پس، هر محاسبه راهبردی که بر پایه شکست‌ناپذیری گنبد آهنین بنا شود، بیش از آنکه واقع‌گرایانه باشد، نوعی خوش‌خیالی پرهزینه خواهد بود.

علی طارمی لکی

دبیر سابق جامعه اسلامی دانشگاه صنعتی تبریز

پل ارتباطی:

alitaremi10@yahoo.com

نقش نفوذی ها در آغاز جنگ

به قلم: ائلمان محمد زاده

دبیرانجمن اسلامی دانشگاه صنعتی تبریز

فهرست

- ۴۹ نفوذی‌ها و دیپلماسی؛ دو جبهه در جنگ اخیر ایران و اسرائیل
- ۴۹ نفوذی‌ها؛ چهره‌های پنهان در لباس آشنا
- ۵۰ اسرائیل و سودای جنگ دائمی
- ۵۰ دیپلماسی؛ جبهه‌ای که نفوذی‌ها از آن می‌ترسند
- ۵۱ اصلاح؛ راهی برای بستن مسیر نفوذ
- ۵۱ رسالت دانشگاه و نخبگان
- ۵۲ جمع‌بندی

نفوذی‌ها و دیپلماسی؛ دو جبهه در جنگ اخیر ایران و اسرائیل

وقایع اخیر درگیری ایران و رژیم صهیونیستی، بار دیگر این حقیقت تلخ را یادآور شد که جنگ در خاورمیانه هیچ‌گاه تنها حاصل دشمنی‌های بیرونی نیست؛ بلکه عوامل درونی نیز نقشی کلیدی در شعله‌ور شدن آن ایفا می‌کنند. در کنار تجاوزگری آشکار اسرائیل، حضور و عملکرد نفوذی‌ها - کسانی که در موقعیت‌های حساس، تصمیمات و تحلیل‌های غلط را القا می‌کنند - سبب شد بحران سریع‌تر و گسترده‌تر شکل بگیرد.

نفوذی‌ها؛ چهره‌های پنهان در لباس آشنا

نفوذ در تاریخ سیاسی کشورها پدیده‌ای جدید نیست. دشمنان همواره کوشیده‌اند از درون، اراده ملت‌ها را تضعیف کنند. ویژگی مهم نفوذی‌ها این است که در ظاهر چهره‌ای قابل قبول دارند. گاه خود را انقلابی، دلسوز و حتی مدافع منافع ملی معرفی می‌کنند، اما در لحظات سرنوشت‌ساز دقیقاً همان تصمیمی را ترویج می‌کنند که مطلوب دشمن است: دامن زدن به اختلافات داخلی، بی‌اعتبار کردن عقلانیت، و جایگزین کردن ماجراجویی به جای تدبیر.

اسرائیل و سودای جنگ دائمی

اسرائیل از نخستین روزهای موجودیت خود بر بقا در فضای جنگ و بحران بنا شده است. این رژیم همواره کوشیده با گسترش ناامنی در منطقه، مشروعیت خود را حفظ کند و فشار را بر ملت‌های آزادی‌خواه افزایش دهد. اما آنچه مسیر او را هموار می‌کند، تنها توان نظامی یا حمایت خارجی نیست؛ بلکه همین نفوذی‌های داخلی‌اند که با تصمیم‌سازی‌های غلط، جامعه را به سمت تنش و درگیری می‌کشانند.

دیپلماسی؛ جبهه‌ای که نفوذی‌ها از آن می‌ترسند

یکی از نقاط ضعف همیشگی نفوذی‌ها، ترس از دیپلماسی و گفت‌وگوست. چرا که دیپلماسی یعنی عقلانیت، شفافیت و پاسخ‌گویی؛ ارزش‌هایی که وجود آنان را برملا می‌کند. هر زمان که مسیر گفت‌وگو با کشورهای منطقه یا نهادهای بین‌المللی باز شده، نفوذی‌ها کوشیده‌اند با ایجاد فضای تنش و بحران، آن مسیر را مسدود کنند. در واقع، دشمن آشکار در تل‌آویو و نفوذی پنهان در داخل، هر دو از یک چیز هراس دارند: ثبات و صلح پایدار در منطقه.

اصلاح؛ راهی برای بستن مسیر نفوذ

اصلاح‌طلبی به معنای ایستادن در برابر همین منطق بحران‌آفرین است. این گفتمان تأکید دارد که امنیت پایدار تنها با تکیه بر قدرت دفاعی به دست نمی‌آید؛ بلکه نیازمند دیپلماسی فعال، شفافیت در سیاست‌گذاری و هوشیاری در برابر نفوذ است. تجربه‌های تاریخی نشان داده‌اند که هر جا عقلانیت و تعامل تقویت شده، هم هزینه‌های کشور کاهش یافته و هم فرصت‌های توسعه افزایش پیدا کرده است.

رسالت دانشگاه و نخبگان

امروز بیش از هر زمان دیگر، رسالت دانشگاه و نخبگان اجتماعی این است که چهره نفوذی‌ها را آشکار کنند. باید نشان داد که آنان چگونه با سوءاستفاده از موقعیت‌ها و با ژست‌های ظاهراً انقلابی، عملاً در خدمت منافع دشمن قرار می‌گیرند. محکومیت اسرائیل یک وظیفه ملی و اسلامی است، اما این محکومیت زمانی مؤثر خواهد بود که در کنار آن، درون خود را نیز از نفوذ پالایش کنیم.

جمع‌بندی

جنگ اخیر ایران و اسرائیل به ما آموخت که مبارزه با دشمن تنها در میدان نبرد خلاصه نمی‌شود. همان قدر که موشک و قدرت دفاعی ضروری است، دیپلماسی و پالایش درونی هم حیاتی‌اند. نفوذی‌ها با شعارهای پررنگ، تلاش می‌کنند عقلانیت را به حاشیه ببرند؛ اما آینده این سرزمین در گرو آن است که راه بر آنان بسته شود و میدان برای گفت‌وگو، اصلاح و صلح پایدار گشوده بماند.

اٹلمان محمد زاده

دبیر انجمن اسلامی دانشگاه صنعتی تبریز

پل ارتباطی:

elmanmohammadzade@gmail.com

حرف آخر

به پایان آمد این دفتر حکایت همچنان باقی است

پایان این شماره از نشریه گنجینه اندیشه به مثابه پایان کار ما نیست
اندیشه ورزی نیاز است محرز و ملموس که زمینه های دیگر، مانند
فرهنگی، علمی، اخلاقی، و... را پیدا میکند.

از همه عزیزانی که با تلاش تامل برانگیز و ذهن کوشا در این نشریه
کنارمان بودند برای ساختن آینده روشن تر سپاسگزاریم.

آقایان و خانم ها مهدی اردوخوانی، متین دباب، مهرداد محبی، زریان

مولودی، مهدی پزشکی، مریم خانی، علی طارمی لکی،

اژلمان محمد زاده و همه کسانی که چه مستقیم و غیرمستقیم

همراه ما بودن از صمیم قلب متشکریم.

نشریه گنجینه اندیشه

راه ما ادامه دارد، چرا که تنها نیستیم.
با حضور و همراهی شما، مخاطبان ارزشمند، شوق نوشتن، گفت‌وگو
و ساختن فردا زنده می‌ماند.
از اینکه حامی ما هستید. سپاسگزاریم

4

شماره 4، تابستان 1404

راه ارتباطی تلگرام:

تمامی حقوق مادی و معنوی این نشریه متعلق به کانون اندیشه دانشگاه صنعتی تبریز می‌باشد.

